การศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

Feasibility Study of Investment in Rice Seed of Rice Community Center at Muang District Phitsanulok Province

สุพรรัตน์ ทองฟัก[1*] นิภาภรณ์ อนะวัชกุล[2] ปวีรัฐ ภักดีณรงค์[2] และ มนตรี ธรรมพัฒนากูล[2]

[1]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ [2]อาจารย์ สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จังหวัดพิษณุโลก 65000

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน ประเมินความเป็นไปได้ทางการเงิน วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจในการลงทุนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ จากการเก็บข้อมูลทางการเงินในศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์ข้าวชุมชน และข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและข้อมูลของหน่วยงานราชการและเอกชน ผลการวิจัย พบว่า ศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวจากกรมการข้าว เพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ แต่ประสบปัญหาด้านการจัดการผลิตที่ยังไม่ได้ตามมาตรฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ทำให้ศูนย์ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานจากการเป็นผู้ผลิต มาเป็นผู้จัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่สมาชิก จากการวิเคราะห์ทางการเงิน พบว่า ต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มีต้นทุนรวมต่อไร่ เท่ากับ 3,800 – 7,500 บาท ขึ้นอยู่กับวิธีการปลูกข้าว รายได้จากการจำหน่าย จำแนกเป็น การจำหน่ายเป็นกระสอบ (25 กิโลกรัม) ราคาต่อกระสอบ 575 บาท และการจำหน่ายเป็นตัน ราคาต่อตัน 11,000 - 15,000 บาท และจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของศูนย์ข้าวชุมชน มีสภาพการบริหารงานที่ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในเชิงธุรกิจ ทำให้ความเป็นไปได้ในการลงทุนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่ำ

Abstract

This research aims to collect and analyze financial data, as well as assess financial feasibility and analyze business environment for investment in rice seed production of rice community center in Muang district, Phitsanulok. Primary data in financial information used in the study were collected from rice seed center and rice community center. Secondary data were collected from documents and information of both government and private agencies. The research found that rice community center in Muang district, Phitsanulok gained rice seed support from the Rice Department for seed production. However, there were problems in production management that were not in accordance with rice seed production standard. Therefore, the center had to change it operation from manufacturer to be buyers of rice seeds for its members. Financial analysis revealed that, in terms of rice seed production cost, the total cost per rai was 3,800 to 7,500 baht, depending on the method of rice growing. Income from sale could be classified as sale price per sack (25 kg) at 575 baht per sack and sales price per ton from 11,000 to 15,000 baht. Analysis of business environment of the community center showed that the existing condition did not support business performance. Thus, the possibility of investing in rice seed production was low.

คำสำคัญ : การศึกษาความเป็นไปได้ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์ข้าวชุมชน

Keywords : Feasibility Study, Rice Seed , Rice Community Center

ผู้นิพนธ์ประสานงานไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ sb478@hotmail.com โทร. 08 6603 8126

1. บทนำ

ศูนย์ข้าวชุมชน เป็นองค์กรหนึ่งที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐให้จัดตั้งขึ้น โดยดำเนินการเพื่อส่งเสริมการทำการเกษตรแบบพึ่งตนเอง มีการจัดการช่วยเหลือสมาชิก ทั้งด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ย สารกำจัดโรคแมลง และอื่นๆ ตามความสามารถของแต่ละศูนย์ฯ จะเอื้ออำนวย บางศูนย์ฯ ดำเนินการแบบครบวงจร สามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่สมาชิกได้อย่างครบถ้วน แต่ยังคงมีศูนย์ฯ อีกจำนวนมากที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามความต้องการของสมาชิก โดยเฉพาะด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งในปัจจุบันเกษตรกรซื้อจากผู้จำหน่ายเอกชน เกิดปัญหาพันธุ์ข้าวไม่มีคุณภาพ พันธุ์ข้าวไม่เหมาะกับสภาพพื้นที่การเพาะปลูก ศูนย์ฯ หลายแห่ง ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จึงมีแนวความคิดในการลงทุนผลิตพันธุ์ข้าว เพื่อตอบสนองตามความต้องการพันธุ์ข้าวที่ดีและเหมาะสมกับพื้นที่ของสมาชิก หากแต่การลงทุนในทุกโครงการจำเป็นต้องมีการศึกษาความเป็นไปได้และวิเคราะห์การลงทุนเพื่อ ป้องกันความเสี่ยงต่อการล้มเหลว โดยต้องอาศัยหลักวิชาการ ร่วมกับผลการวิจัยในพื้นที่จริง เพื่อให้ได้ผลการประเมินความเป็นไปได้ของการลงทุนที่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการทำวิจัย เพื่อให้ข้อมูลสำหรับการตัดสินใจลงทุนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ของศูนย์ผลิตข้าวชุมชน ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน ประเมินความเป็นไปได้ทางการเงิน วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจในการลงทุนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

การสำรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังนี้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2551) กล่าวว่าในปัจจุบันนี้ หากคิดจะลงทุนทำโครงการหรือธุรกิจใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การลงทุนที่ต้องใช้เงินทุนเป็นจำนวนมากแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาหาข้อมูลให้แน่นอน เพื่อศึกษาลู่ทางก่อนที่จะดำเนินการทำโครงการนั้นๆ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับผลตอบแทนคุ้มค่าสมกับการลงทุน การศึกษาหาลู่ทางเพื่อการลงทุนหรือเพื่อการขยายการลงทุนในโครงการที่ดำเนินงานอยู่แล้วเพื่อประเมินความคุ้มค่าของโครงการก็คือการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ ส่วนการวิเคราะห์ด้านการเงิน เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของโครงการ (Project Cost) หรือต้นทุนของโครงการว่าควรจะเป็นเท่าไรทั้งที่จ่ายไปแล้ว และที่ประมาณการไว้ และรวมถึงการวางแผนในส่วนที่เกี่ยวกับงบการเงินต่างๆ ในระยะการดำเนินงานตามโครงการ การศึกษาด้านการเงินจะใช้เป็นเกณฑ์ช่วยในการตัดสินใจลงทุนของผู้มีอำนาจ ตัดสินใจว่าโครงการมีอัตราผลตอบแทนในการลงทุนแค่ไหน และมีประโยชน์ในการเสนอโครงการเพื่อขอกู้เงินจากแหล่งเงินทุนต่างๆ ด้วย รศ.ฐาปนา ฉิ่นไพศาลและรศ.อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ (2551) กล่าวถึงการวิเคราะห์ทางการเงินว่าเป็นการวิเคราะห์ถึงการลงทุนและผลตอบแทนของโครงการในด้านของเอกชนเป็นสำคัญเพราะเป็นการวิเคราะห์ที่มุ่งเน้นถึงผลตอบแทนทางการเงิน หรือความสามารถในการทำกำไรของโครงการเพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจ ว่ามีการดำเนินงานตามโครงการนี้แล้วจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางการเงินใดๆ

สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว (2553) กล่าวถึงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีต้องมีกระบวนการผลิต 4 ขั้นตอน ได้แก่ การทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าว และการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว ประเภทของเมล็ดพันธุ์ข้าว มี 4 ประเภท ได้แก่ เมล็ดพันธุ์คัด เมล็ดพันธุ์หลัก เมล็ดพันธุ์ขยาย และเมล็ดพันธุ์จำหน่าย พันธุ์ข้าวส่งเสริมที่ผลิตเพื่อการค้าในปัจจุบัน จำแนกเป็น 2 ชนิด คือ พันธุ์ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง ได้แก่ พันธุ์ข้าวชัยนาท 1 สุพรรณบุรี 1 สุพรรณบุรี 3 พิษณุโลก 2 ปทุมธานี 1 กข29 กข31 และสันป่าตอง 1 พันธุ์ข้าวไวต่อช่วงแสง ได้แก่ พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 กข15 พิษณุโลก 3 และ กข6 สถานที่จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวในจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ ศูนย์วิจัยข้าวพิษณุโลก ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวพิษณุโลก สหกรณ์การเกษตรพรหมพิราม จำกัด และสหกรณ์การเกษตรวัดโบสถ์ จำกัด

อัญชลี ประเสริฐศักดิ์และคณะ (2553) เสนอผลการวิจัยเรื่อง สถานการณ์ของแหล่งผลิต แหล่งจำหน่าย และการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและติดตามคุณภาพเมล็ดพันธุ์ของแหล่งผลิต แหล่งจำหน่าย และเกษตรกร ในปี 2551-53 ผลการวิจัยพบว่า แหล่งผลิต แหล่งจำหน่ายหลักที่สำคัญในภาคเหนือตอนล่าง

มีร้านค้าจำหน่ายมากถึง 32-57 แห่ง คุณภาพเมล็ดพันธุ์ผ่านมาตรฐานเฉลี่ย 16 เปอร์เซ็นต์ สาเหตุที่ไม่ผ่านมาตรฐานส่วนใหญ่เนื่องจากข้าวแดง ข้าวพันธุ์อื่นปน และสิ่งเจือปนสูง การใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร ในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคเหนือตอนล่าง ภาคกลาง ตะวันออกและตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ รวม 4,174 ตัวอย่าง พบว่า ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ แพร่ น่าน เกษตรกรปลูกข้าวเหนียวเป็นหลัก ส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน อุตรดิตถ์ เกษตรกรปลูกข้าวเจ้ามากกว่าข้าวเหนียว เนื่องจากความนิยมการบริโภคต่างกัน ตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ข้าวจากภาคเหนือผ่านมาตรฐานเฉลี่ย 11 เปอร์เซ็นต์ ของตัวอย่างทั้งหมด สาเหตุส่วนใหญ่เนื่องจากสิ่งเจือปนสูง คุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวภาคเหนือตอนล่าง โดยเฉพาะพิจิตร พิษณุโลก สุโขทัย ไม่ผ่านมาตรฐานทั้งหมด สาเหตุส่วนใหญ่เนื่องจากข้าวแดง ข้าว 44 พันธุ์อื่นปน และสิ่งเจือปนสูง การติดตามและประเมินคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวหลังจากการใช้เมล็ดพันธุ์ดีจากศูนย์วิจัยข้าว 13 แห่ง จำนวน 1,095 ตัวอย่าง คุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวจากภาคเหนือตอนล่าง (พิจิตร พิษณุโลก สุโขทัย) ผ่านมาตรฐานชั้นพันธุ์จำหน่ายเพียง 0-7 เปอร์เซ็นต์ สาเหตุเนื่องจากมีข้าวแดง ข้าวพันธุ์อื่น และสิ่งเจือปนเกินมาตรฐาน

ประไพรศรี จตุเทน (2551) เสนอผลการศึกษาจากวิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน การดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน และปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาการหาปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ผลการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยด้านการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดความรู้ในการทำนา ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน และปัจจัยลักษณะพื้นฐานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ส่งผลต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ส่วนปัจจัยพื้นฐานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ได้แก่ ด้านประสบการณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ด้านการเข้ารับการฝึกอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ด้านต้นทุนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และด้านรายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์ข้าว ไม่มีผลต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ธัญวรัตม์ สุทธิวนานุรักษ์ (2548) เสนอผลการศึกษาจากวิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) ส่งเสริมการเกษตร เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำเร็จของเกษตรกรในโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรในโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ตลอดจนศึกษาปัญหาและความต้องการของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 76.67 และจบ การศึกษาระดับในระดับชั้นประถมศึกษาร้อยละ 84.7 เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน เฉลี่ยแล้วเป็นสมาชิกมาได้ 3 ปี 2 เดือน มีพื้นที่เฉลี่ยต่อครัวเรือน 4.8 ไร่ รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน79,471 บาทต่อปี ใช้ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 5,000 ถึง 9,999 บาท ที่ผ่านมาขายได้ในราคา 11.00 ถึง 12.99 บาทต่อกิโลกรัม ตัวแปรที่มีผลต่อปริมาณผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และความสำเร็จของ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้แก่ รายได้รวมทั้งครอบครัว ระดับการศึกษา ประสบการณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ การมีส่วนร่วมของเกษตรกร และประสบการณ์ในการฝึกอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ ซึ่งมีอิทธิพลทางบวกต่อปริมาณผลผลิต แสดงให้เห็นว่ายิ่งให้ความสำคัญกับตัวแปรทั้ง 5 มากเท่าใด ปริมาณผลผลิต และระดับความสำเร็จก็จะยิ่งเพิ่มขึ้นตาม ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ เพศ อายุ ขนาดของ พื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว แรงงานในครอบครัว ต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ราคาผลผลิต การติด ต่อกับเกษตรกรรายอื่น การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม การได้รับข้อมูลข่าวสาร และตัวแปรใน ปัจจัยด้านการปฏิบัติของเกษตรกร ไม่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ในด้าน ปัญหา และอุปสรรคของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนต่อความสำเร็จ ได้แก่ การระบาดของโรค และแมลงศัตรูข้าว

ปัญหาการติดต่อประสานงานระหว่างเกษตรกร และเจ้าหน้า ที่ส่งเสริม ปัญหาด้านการตลาดและราคาผลผลิต และปัญหาทางด้านความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

รุ่งนิรันดร อรุณแสงศรี (2553) เสนอผลการศึกษาจากรายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต เรื่อง การจัดการผลิตและการตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิปลอดสารพิษของวิสาหกิจชุมชนบ้านโหมน ตำบลห้วยโพธิ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สภาพการจัดการด้านการตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าว ความต้องการความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ปัญหาด้านการผลิตและการตลาด จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ ผลการศึกษาด้านต้นทุนการผลิต พบว่า การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวปลอดสารพิษ เริ่มการผลิตในช่วงการปลูกข้าวนาปี ช่วงเดือนพฤษภาคม – เดือนพฤศจิกายน ปี 2552 โดยมีกำลังการผลิต 7,000 กิโลกรัม ต่อรอบการผลิต บรรจุกระสอบละ 25 กิโลกรัม ราคาจำหน่ายพันธุ์ข้าว กข.6 ราคา 425 บาท พันธุ์ข้าวขาวหอมมะลิ ราคา 550 บาท พันธุ์ข้าวเหลือง 11 ราคา 420 บาท ใน 1 รอบการผลิตปี 2551/2552 เนื้อที่ 10 ไร่ มีค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด ทั้งสิ้น 31,750 บาท และไม่เป็นเงินสด 10,124.20 บาท สามารถผลิตได้ 7,000 กิโลกรัม ราคาจำหน่าย กิโลกรัมละ 20 บาท รวมรายได้ยังไม่หักค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 140,000 บาท ผลตอบแทนสุทธิ เท่ากับ 98,125.80 บาท รายได้สุทธิหลังหักค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสด เท่ากับ 108,250 บาท เฉลี่ยต่อไร่ เท่ากับ 10,825 บาท

สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก (2553) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีจำนวน 5 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านวังน้ำคู้ หมู่ 8 ตำบลวังน้ำคู้ ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านจูงนาง หมู่ 11 ตำบลท่าทอง ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกร่าง หมู่ 11 ตำบลบ้านกร่าง ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านพลายชุมพล หมู่ 3 ตำบลพลายชุมพล และศูนย์ข้าวชุมชนบ้านท่าตะเคียน หมู่ 1 ตำบลจอมทอง

2. วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้ ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงพรรณนา เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม ในพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์ข้าวชุมชน ที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการจำหน่ายในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลทางการเงิน และสภาพการบริหารงานโดยรวม ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการเก็บข้อมูล จากเอกสารและข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่รวบรวมเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 รวบรวมข้อมูลทางการเงิน ได้แก่ ต้นทุนและผลตอบแทน โดยการศึกษาจากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้บริหารของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์ข้าวชุมชน ที่ดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และสภาพการบริหารงานโดยรวมของศูนย์ข้าวชุมชน จำแนกต้นทุนและผลตอบแทน ให้อยู่ในรูปของ รายได้ รายจ่าย เงินสดรับ เงินสดจ่าย เพื่อประมาณกระแสเงินสด ตลอดระยะเวลาลงทุน

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์การลงทุน โดยใช้หลักการวิเคราะห์โครงการลงทุน ได้แก่ ระยะเวลาคืนทุน มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) อัตราผลตอบแทนของโครงการ (IRR) และอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio)

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจในการลงทุนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน โดยใช้การวิเคราะห์ระบบธุรกิจเกษตร และ SWOT Analysis พิจารณาร่วมกับข้อมูลแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม ภายในชุมชน ระหว่างผู้บริหารศูนย์ข้าวชุมชน เกษตรกร และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

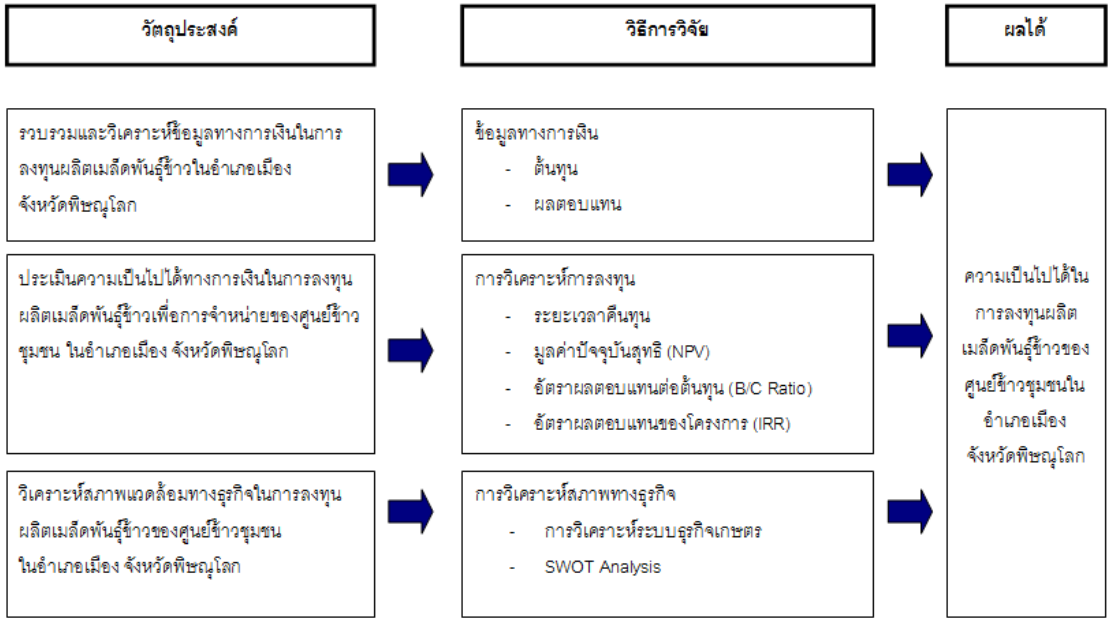

ภาพที่ 1 ภาพกรอบแนวคิดวิธีการวิจัย โดย ผู้วิจัย

การวิจัยนี้มีขอบเขตการศึกษาเชิงพื้นที่และเชิงระยะเวลา โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการจำหน่าย ในรอบการผลิตปี 2553/2554

ประชากรในการศึกษา จำแนกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้บริหารศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 5 ศูนย์ ได้แก่
   ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านวังน้ำคู้ หมู่ 8 ตำบลวังน้ำคู้
   ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านจูงนาง หมู่ 11 ตำบลท่าทอง
   ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกร่าง หมู่ 11 ตำบลบ้านกร่าง
   ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านพลายชุมพล หมู่ 3 ตำบลพลายชุมพล
   ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านท่าตะเคียน หมู่ 1 ตำบลจอมทอง
2. เกษตรกร สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 50 คน
3. เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล ที่ดูแลรับผิดชอบศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 5 ตำบล ได้แก่
4. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการผลิตและการตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าว ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 3 องค์กร

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 4 ชุด ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1 เรื่อง การบริหาร การผลิตและการตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงาน กระบวนการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน และการจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารศูนย์ข้าวชุมชน

2. แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เรื่อง ความต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชนิด ปริมาณ ราคา และคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรต้องการให้ศูนย์ข้าวชุมชนดำเนินการผลิตเพื่อใช้ในการเพาะปลูก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกร ที่เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

3. แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 3 เรื่อง นโยบายและแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนโดยหน่วยงานภาครัฐ ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางของภาครัฐในการส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์ข้าวชุมชนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการจำหน่ายให้เกษตรกรในชุมชน

4. แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 4 เรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการผลิตและการตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับศักยภาพด้านการผลิตและการตลาดของศูนย์ข้าวชุมชน ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ในการดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการจำหน่ายในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยใช้หลักการวิเคราะห์โครงการลงทุน

3. ผลการศึกษาและอภิปรายผล

ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ร้อยละ 85 ไม่เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง โดยจะจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจาก 3 แหล่ง ได้แก่ ศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 52 ร้านจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวของเอกชน ร้อยละ 31 และจากเกษตรกรภายในชุมชน ร้อยละ 17 ส่วนสมาชิกในศูนย์ที่เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เองยังไม่สามารถดำเนินการให้ครบถ้วนตามขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ของกรมการข้าว

ศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 5 ศูนย์ ได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวจากกรมการข้าว เพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ในช่วงตั้งศูนย์ จำนวนศูนย์ละ 3 ตัน และได้รับการส่งเสริมให้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการจำหน่ายแก่สมาชิกของศูนย์ โดยการดำเนินงานของศูนย์ในปัจจุบัน (ปี พ.ศ.2553) ไม่ได้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว แต่ดำเนินการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่สมาชิก โดยจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งจำหน่ายภายในจังหวัดพิษณุโลก คือ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวพิษณุโลก ร้อยละ 80 และร้านจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวของเอกชน ร้อยละ 20

จากการวิเคราะห์ทางการเงิน พบว่า ต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มีต้นทุนรวมต่อไร่ เท่ากับ 3,800 – 7,500 บาท ขึ้นอยู่กับวิธีการปลูกข้าว รายได้จากการจำหน่าย จำแนกเป็น การจำหน่ายเป็นกระสอบ (25 กิโลกรัม) ราคาต่อกระสอบ 575 บาท และการจำหน่ายเป็นตัน ราคาต่อตัน 11,000 - 15,000 บาท โดยที่การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อจำหน่ายโดยการบรรจุกระสอบ (25 กิโลกรัม) ต้องใช้เงินลงทุนเริ่มแรกประมาณ 600,000 บาท มีค่าเฉลี่ยต้นทุนรวมที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินต่อกิโลกรัม 23.98 บาท ผลตอบแทนต่อกิโลกรัม 23.00 บาท (เท่ากับราคาจำหน่ายของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวพิษณุโลก) ทำให้ไม่เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในการลงทุน และจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของศูนย์ข้าวชุมชน มีสภาพการบริหารงานที่ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในเชิงธุรกิจ ซึ่งปัญหาสำคัญ คือ ศูนย์ข้าวชุมชนขาดเงินทุนในการดำเนินการต้องจัดหาจากการกู้ยืม ทำให้ต้นทุนของเงินทุนสูง สมาชิกมีความต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ต่างสายพันธุ์กันและเปลี่ยนไปในแต่ละรอบการผลิต ทำให้การผลิตเมล็ดพันธุ์ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ รวมทั้งกระบวนการผลิตของศูนย์ยังไม่ได้ตามมาตรฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีของกรมการข้าว ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกในการซื้อเพื่อใช้ในการเพาะปลูก ทำให้ศูนย์ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานจากการเป็นผู้ผลิต มาเป็นผู้จัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่สมาชิก ส่งผลให้ความเป็นไปได้ในการลงทุนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกต่ำ

อภิปรายผล การวิจัยมีข้อจำกัดในการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ สรุปผลและนำเสนอเพื่อประกอบการตัดสินใจเป็นข้อมูลในรอบการผลิตปี 2553/2554 ดังนั้น เมื่อระยะเวลาและสภาวการณ์เปลี่ยนไป ทำให้ผู้ใช้ประโยชน์จะต้องปรับปรุงข้อมูล สำหรับใช้ในการประเมินความเป็นไปได้ให้สอดคล้องกับสิ่งที่เปลี่ยนไปนั้น เพื่อให้ได้ผลที่ถูกต้อง เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

4. สรุป

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน ประเมินความเป็นไปได้ทางการเงิน วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจในการลงทุนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ร้อยละ 85 ไม่เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง ส่วนใหญ่จะจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์ข้าวชุมชน โดยศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวจากกรมการข้าว เพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ แต่ประสบปัญหาด้านการจัดการผลิตที่ยังไม่ได้ตามมาตรฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีของกรมการข้าว ทำให้ศูนย์ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานจากการเป็นผู้ผลิต มาเป็นผู้จัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่สมาชิก จากการวิเคราะห์ทางการเงิน พบว่า ต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มีต้นทุนรวมต่อไร่ เท่ากับ 3,800 – 7,500 บาท ขึ้นอยู่กับวิธีการปลูกข้าว รายได้จากการจำหน่ายจำแนกเป็นการจำหน่ายเป็นกระสอบ (25 กิโลกรัม) ราคาต่อกระสอบ 575 บาท และการจำหน่ายเป็นตัน ราคาต่อตัน 11,000 - 15,000 บาท การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อจำหน่ายโดยการบรรจุกระสอบ (25 กิโลกรัม) ต้องใช้เงินลงทุนเริ่มแรกประมาณ 600,000 บาท มีค่าเฉลี่ยต้นทุนรวมที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินต่อกิโลกรัม 23.98 บาท ผลตอบแทนต่อกิโลกรัม 23.00 บาท ทำให้ไม่เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในการลงทุน และจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจของศูนย์ข้าวชุมชน มีสภาพการบริหารงานที่ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในเชิงธุรกิจ ส่งผลให้ความเป็นไปได้ในการลงทุนผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกต่ำ

5. กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้สำเร็จได้เนื่องจากได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจาก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา และการสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยจาก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พิษณุโลก สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก และศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

6. เอกสารอ้างอิง

ฐาปนา ฉิ่นไพศาลและอัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ. 2551. **การบริหารโครงการและการศึกษาความเป็นไปได้**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด.

ประไพรศรี จตุเทน. 2551. **ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

ธัญวรัตม์ สุทธิวนานุรักษ์. 2548. **ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดลำพูน**.วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) ส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รุ่งนิรันดร อรุณแสงศรี. 2553. **การจัดการผลิตและการตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิปลอดสารพิษของวิสาหกิจชุมชนบ้านโหมน ตำบลห้วยโพธิ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์**. รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุโขทัยธรรมาธิราช,มหาวิทยาลัย. 2551. **การศึกษาความเป็นไปได้และการวิเคราะห์โครงการ**.กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชาชน จำกัด.

สำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. 2553. **ข้อมูลรายชื่อศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก**. พิษณุโลก : ม.ป.ส.

สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว. 2553. เอกสารเผยแพร่ **การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ส.

อัญชลี ประเสริฐศักดิ์และคณะ. 2553. **โครงการวิจัยเรื่อง สถานการณ์ของแหล่งผลิต แหล่งจำหน่าย และการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ส